

Annette Arlander, Hanna Järvinen, Tero Nauha ja Pilvi Porkola

MITEN TEHDÄ ASIOITA TUTKIMUSPÄIVILLÄ?

Katsaus ”Miten tehdä asioita esityksellä?” -tutkimushankkeeseen

Nelivuotinen Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke *Miten tehdä asioita esityksellä? - How to do things with performance?* eli *HTDTWP* (2016-2020) on tätä kirjoittaessamme päätymässä. Pandemian vuoksi jouduimme peruuttamaan huhtikuulle 2020 suunnitellun päätöstapahtuman ja siirtämään sen Akatemian suostumuksella keväälle 2021. Vaikka siis saimme mahdollisuuden järjestää virallisen esityksellisen yhteenvetomme vuotta suunniteltua myöhemmin ja samalla hiukan lisääaikaa miettiä mitä on tullut tehtyä, ja vaikka ainakin yksi suomenkielinen julkaisu on vielä tekeillä, nyt on hyvä aika katsoa taaksepäin.

Tässä lyhyessä tutkimusesittelyssä¹ käymme läpi järjestämämme tutkimuspäivät, joiden kautta syntyy jonkinlainen kuva käsittelemistämme teemoista. Hankkeen moninaisista toimintamuodoista saa kuvan myös Research Catalogue -alustalle laaditusta aikajanasta, jonka ympärille erilaiset tapahtumat, julkaisut ja konferenssit on ase-

1 Tutkimushanketta olemme esitelleet muun muassa artikkelissa ”Miten tehdä asioita esityksellä annetuissa (työpaja) olosuhteissa?” *Tahiti* 3/2017 <https://tahiti.journal.fi/article/view/68927> ja myös tekstissä ”Miten tehdä asioita esityksellä - tutkimushanke Sao Paulossa”, teoksessa Anna Thuring, Anu Koskinen ja Tuija Kokkonen (toim.) *Esitys ja toiseus*, Näyttämö ja tutkimus 7, Teatterintutkimuksen seura 2018, 204-214. <http://teats.fi/wp-content/uploads/2018/11/Näyttämö-tutkimus-7.-Esitys-ja-toiseus.pdf>

teltu mindmap-tyyppiseksi rihmastoksi.² Aikajanalta löytyvät myös tutkimuspäivät kutsuineen, ohjelmineen ja muine dokumentteineen.³

Tutkimuspäivien järjestämisen keskeisenä ajatuksena oli paitsi jakaa tutkimustamme ja siihen liittyviä näkökulmia, myös kutsua koolle ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita samoista teemoista. Tutkimuspäivät mahdollistivat myös ulkomaisten vieraiden kutsumisen. Meille oli tärkeää, että tutkimuspäivien kutsut olivat avoimia, ja kannustimme osallistujia tarjoamaan sekä työpajoja että performansseja. Pyrimme mahdollittamaan mukaan suurimman osan tarjotuista esityksistä. Kaikki tutkimuspäivät järjestettiin Taideyliopiston Teatterikorkeakoulussa ja niihin osallistuminen oli maksutonta.

Ensimmäinen järjestämämme tapahtuma oli Kick-off-seminaari, joka järjestettiin yhteistyössä Taideyliopiston Esittävien taiteiden tutkimuskeskuksen ja Esitystutkimuksen verkoston kanssa 4.10.2016. Kutsuimme esiintyjiksi hankkeen ohjausryhmän jäsenet Heike Romsin, Edward Scheerin, Simon O’Sullivanin ja Katve-Kaisa Kontturin. Roms ja Kontturi pääsivät paikalle henkilökohtaisesti; Scheer ja Sullivan osallistuivat ennalta nauhoitetun materiaalin kautta. Mukaan kutsuttiin myös esityspuheenvuoroja taiteilijoilta: Esa Kirkkopelto, Kira O’Reilly, Karolina Kucia, Tuomas Laitinen, Henna-Riikka Halonen, Saara Hannula sekä Kimmo Modig esittivät hankkeen tutkijoiden ohella näkemyksensä siitä, miten tehdä asioita esityksellä. Kick-off-tapahtuman materiaaleista koostettiin *Ice-Hole* verkkojulkaisun teemanumero⁴, joka julkaistiin keväällä 2017 osana järjestämäämme kaksipäiväistä ”Accessing performance” -tapahtumaa Taideyliopiston tutkimuspaviljongissa Venetsiassa.

Hankkeen ensimmäinen varsinainen tutkimuspäivä järjestettiin 8.11.2017 otsikolla ”How are Things Done, Produced or Effected with Performance?” eli Miten esityksellä tehdään, mitä sillä tuotetaan, tai aiheutetaan? Pääpuhujaksi kutsuttiin esitysteoreetikko Bojana Cvejić, yhteistyössä Liikkeellä Marraskuussa -festivaai-

2 Aikajana RC-alustalla: <https://www.researchcatalogue.net/view/281037/281038>

3 Huomioita tutkimuksen kulusta löytyy myös blogistamme <https://howtothingswithperformance.wordpress.com/>

4 *Ice-Hole* numero 6. <https://icehole.fi/issue-6/>

lin kanssa, ja alustuksia pyydettiin avoimella kutsulla. Kutsussa kerroimme myös suunnitteilla olevasta, toimittamastamme teemanumerosta *Ruukku*-julkaisuun. Ohjelmassa kuultiin Cvejićin luennon "Imagining and Feigning" ja hankkeen tutkijoiden lisäksi alustukset Mieko Kannolta, Elina Seyeltä, Lea Kantoselta, Susanna Hastilta, Elisabeth Belgranolta, Niko Weardenilta sekä Katariina Nummiselta opiskelijoineen. Osa näistä ilmestyi vertaisarvioituina teksteinä toimittamassamme *Ruukku*-julkaisun numerossa 11.⁵

Toinen tutkimuspäivä järjestettiin keväällä 2.3.2018. Tällä kertaa keskityimme kysymykseen esityksen materiaalisuudesta otsikolla "Materiality of and in Performance". Tapahtuman pääpuhujana oli filosofi ja taiteen teoreetikko Rick Dolphijn, jonka aiheena oli "How Art Objects". Kutsussa keskityimme esityksen materiaalisuuteen ja leikittelimme englannin kielen 'matter' -sanon monilla merkityksillä: "What is the matter of performance? What is the matter with performance? What matters in performance?" (eli Mikä on esityksen aines? Mikä esityksessä on 'vikana'? Mikä esityksessä on tärkeää?) Puhujina ja esiintyjinä tutkimuspäivään osallistuivat hankkeen jäsenten lisäksi Pauliina Hulkko, Mirko Nikolic, Jaana Laakkonen, Max McBride, Julia Adzuki, Jay Mar Albaos, Olga Spyropolou sekä Christiana Bissett ja Josh Widera.

Kolmannessa tutkimuspäivässämme keskityimme esityksen ja pedagogiikan kysymyksiin "Performance Pedagogy" -seminaarissa 16.11.2018. Pääpuhujana oli esitystutkija Gavin Butt, joka puhui otsikolla "Being in a Band: Performance Art and Pedagogy After 'the Sixties'". Kutsussa kysyimme, mitkä ovat esityksen pedagogiset ulottuvuudet: vaikka luennot ja demonstraatiot ovat itsessään esityksiä, millaista on esityksen ja performanssitaitteen pedagogia? Mitä esityksellä tai esityksessä voi tehdä opetustilanteessa ja mitä pedagogiikka puolestaan voisi antaa esityskäytännöille? Jos esitys on oppimisen paikka, millä tavoin oppiminen esityksessä tapahtuu? Mitä me esityksessä opimme? Hankkeen jäsenten lisäksi päivän alustajina toimivat Hanna Korsberg, Marianne Knudsen, Denise Ziegler, Marija Griniuk, Mikko Snellman, Tone Pernille Osten, Veronica Cordova de la Rosa sekä Tuomas Laitinen.

5 *Ruukku* 11 "How to do things with performance?" <http://ruukku-journal.fi/issues/11>

Neljänneksi kysymykseksi nostimme esiin feminismin. ”Performance and Feminism” -tutkimuspäivässä 20.3.2019 pääpuhujana oli Iris van der Tuin otsikolla ”Doing feminist research in the algorithmic condition”. Kutsussa totesimme, että feministisillä esityksillä on pitkä historia. Paitsi että feministinen teoretisointi Mary Wollstonecraftista ja Alexandra Kollontaista intersektionaalisuuteen on ollut keskeistä epistemologian kritiikin ja utooppisen ajattelun kannalta, myös feministiset performanssit Carolee Schneemannista ja Valie Exportista omaelämäkerrallisiin eleisiin ja Me Too -kampanjaan ovat muokanneet, mitä esitys voi olla. Kysyimme, millä muilla tavoin feminismiä nykyisin esitetään ja miten se vaikuttaa esitystaiteessa. Hankkeen tutkijoiden lisäksi kutsuun vastasivat Tanja Tiekso, Zhenya Mukha, Katie Lee Dunbar, Elina Saloranta, Minna Harri, Lim Paik Yin, Kim Modig ja Marina Valle Noronha, Amble Skuse, Louise Vind Nielsen, Grace & Grace & Grace sekä CRI-ryhmä (Teresa Albor, Lara Bufford, Moa Johansson).

Viidentenä tutkimuspäivänä ”Performance of/in/as an Institution” 1.11.2019 paneuduimme esitysten ja instituutioiden suhteeseen. Esityksiä luodaan instituutioissa, jotka ovat vaihtelevassa määrin esityksille omistettuja tai niille soveltuvia. Instituutiot myös panevat toimeen ja siten esittävät omia esityksiä koskevia politiikkojaan ja strategioitaan. Esitys tai performanssi on itsessään instituutio. Aiheesta johtuen yksittäisen puhujavieraan kutsuminen tuntui väärältä, ja päädyimme järjestämään päivän pyytämällä kukin mukaan keskustelukumppaneitamme sekä kutsumalla yleisön mukaan kommentoimaan näitä julkisia keskusteluja. Hanna Järvinen ja Jana Unmüsig keskustelivat otsikolla ”Critical Choreographies of Art Institutions”; Pilvi Porkola, Suvi Salmenniemi ja Mari Toivanen puhuivat aiheesta ”Political Imagination and Alternative Futures”; Tero Nauha ja Jussi Koitela vaihtoivat ajatuksia ”Exercising Hospitality” otsikon alla; ja Annette Arlander keskusteli Kira O’Reillyn kanssa aiheesta ”Performance with Non-Human Others.”

Viimeiseksi tutkimustapahtumaksi, joka kulkee työnimellä ”Grande Finale”, olemme suunnitelleet installaatiota, joka kokoaa yhteen viimeisen neljän vuoden aikana kertynyttä materiaalia. Näyttelyn yhteydessä järjestämme seminaarin, johon olemme kutsuneet puhujiksi ohjausryhmän lisäksi joukon taiteilijoita Kick-off-seminaarin tapaan. Vaikka pandemia aiheutti tapahtuman peruuntumisen keväällä 2020, tar-

koituksenamme on edelleen järjestää se keväällä, 6.-8.5.2021. Neljän vuoden yhteinen matka taiteellisen tutkimuksen parissa on osoittanut, että esityksellä selvästikin voi tehdä paljon ja haluamme jakaa näitä kokemuksia ja tuotoksia yhdessä kollegoidemme kanssa.

Kokemuksiamme nimenomaan edellä mainituista tutkimuspäivistä, niiden kohokohdista ja niistä mieleen jääneistä kysymyksistä olemme pohjineet myös erillisessä podcastissa, joka löytyy *HTDTWP*-blogin kautta. <https://howtothingswithperformance.wordpress.com/2020/10/02/tutkimuspaivat-podcast-osa-5/>